

Egyszerű szervesetlen vegyületek elnevezése

A szervesetlen vegyületek elnevezésének általános szabálya, hogy (a képletekhez hasonlóan) a pozitív ionot alkotó vagy kovalens kötésben pozitívan polározott összetevők kerülnek előre, a negatív ionot alkotó vagy kovalens kötésben negatívan polározott összetevők pedig a második részbe. Ionvegyületek esetén ez független attól, hogy az ionok egyszerűek vagy összetettek-e. A névben az összetevőket kötőjellel választjuk el. Az ennél részletesebb elnevezési szabályok alapvetően attól függenek, hogy a vegyület tartalmaz-e fémet vagy sem. A szabályok alkalmazását a következő részben elsősorban példák fogják bemutatni.

1. Fémtartalmú vegyületek elnevezése

1.a Ha a vegyület olyan fémet tartalmaz, amely csak egyféle oxidációs állapotban fordul elő, akkor neve egyszerűen az alkotóionok felsorolása az összetevők arányának feltüntetésével nélkül. Példák:

RbCl	rubídium-klorid
CsNO ₃	cézium-nitrát
MgCO ₃	magnézium-karbonát
AlPO ₄	alumínium-foszfát
(NH ₄) ₂ CO ₃	ammónium-karbonát
BaCl ₂	bárium-klorid
Al ₂ (SO ₄) ₃	alumínium-szulfát
Ca ₃ (PO ₄) ₂	kalcium-foszfát
CaHPO ₄	kalcium-hidrogénfoszfát
NaHCO ₃	nátrium-hidrogénkarbonát

1.b Ha a vegyület olyan fémet tartalmaz, amely többféle oxidációs állapotban előfordulhat, akkor nevében a fém után az oxidációs állapotot zárójelben, római számmal jelezzük. Példák:

CuCl	réz(I)-klorid
CuCl ₂	réz(II)-klorid
FeSO ₄	vas(II)-szulfát
Fe ₂ (SO ₄) ₃	vas(III)-szulfát
SnCl ₂	ón(II)-klorid
SnCl ₄	ón(IV)-klorid

Néhány fém-oxidnál a nemfémes elemek által alkotott vegyületek elnevezési szabályai szerinti név is elterjedt az irodalomban. Az oxidációs állapot feltüntetésével szerkesztett név azonban itt is kifogástalan, pár esetben nem is lehet nem ilyen típusú nevet alkotni. Példák:

OsO ₄	ozmium(VIII)-oxid vagy <u>ozmium-tetroxid</u>
Mn ₂ O ₇	mangán(VII)-oxid
MnO ₂	mangán(IV)-oxid vagy <u>mangán-dioxid</u>
Mn ₂ O ₃	mangán(III)-oxid
CrO ₃	króm(VI)-oxid vagy <u>króm-trioxid</u>
CrO ₂	króm(IV)-oxid vagy <u>króm-dioxid</u>

Cr_2O_3	króm(III)-oxid
PbO_2	ólom(IV)-oxid vagy <u>ólom-dioxid</u>
PbO	ólom(II)-oxid

1.c Van néhány gyakran előforduló vegyület, amely egyazon fémek két különböző oxidációs állapotban is tartalmazza. Ezeknél szinte kizárólag triviális nevet használunk:

Fe_3O_4	magnetit	$(\text{Fe}^{\text{III}}_2\text{Fe}^{\text{II}}\text{O}_4)$
Pb_3O_4	mínium	$(\text{Pb}^{\text{IV}}\text{Pb}^{\text{II}}_2\text{O}_4)$

2. Nemfémek elemek egymással alkotott vegyületeinek elnevezése

A nemfémek elemek által alkotott vegyületeket úgy nevezzük el, mintha a kisebb elektronegativitású alkotó pozitív, a nagyobb elektronegativitású alkotó negatív iont képezne. Az ilyen nevekben viszont az oxidációs számok zárójelben való feltüntetése nem szokásos. Helyette az egy molekulában lévő atomok számát adjuk meg a megfelelő görög eredetű előtagok használatával.

<i>1 mono</i>	<i>2 di</i>	<i>3 tri</i>	<i>4 tetra</i>
<i>5 penta</i>	<i>6 hexa</i>	<i>7 hepta</i>	<i>8 okta</i>

Meg kell jegyezni, hogy a *mono* előtagot csak igen ritkán használjuk olyan esetekben, amikor a vegyület régóta használt szokásos nevében ez benne van. Más esetekben az előtag hiánya egyértelműen a *mono* előtaggal azonos. Példák:

BrCl	bróm-klorid
CO_2	szén-dioxid
CO	szén-monoxid
PCl_3	foszfor-triklorid
PCl_5	foszfor-pentaklorid
SF_4	kén-tetrafluorid
SF_6	kén-hexafluorid
XeF_2	xenon-difluorid
XeO_2	xenon-dioxid
SO_2	kén-dioxid
SO_3	kén-trioxid
N_2O	dinitrogén-oxid
NO	nitrogén-monoxid
N_2O_3	dinitrogén-trioxid
NO_2	nitrogén-dioxid
N_2O_4	dinitrogén-tetroxid
N_2O_5	dinitrogén-pentoxid
SiCl_4	szilícium-tetraklorid
SiF_2Cl_2	szilícium-difluorid-diklorid

Jól ismert, hogy az alapvető vegyületek közül néhánynak kizárólag a triviális nevét használjuk (víz, ammónia). Van azonban két olyan, gyakran előforduló név, amely szisztematikus névnek látszik, mégsem felel meg az elnevezési szabályoknak. Ezek:

P_2O_5	foszfor-pentoxid
V_2O_5	vanádium-pentoxid (a vanádium(V)-oxid név is helyes)